Vereniging Hogescholen

E-mail
persoonsgegeven
Doorkiesnummer
persoonsgegeven
Datum
16 februari 2024
Ons kenmerk
24.5401.persoonsgegeven
Onderwerp
Nulmeting
kennisveiligheid

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer prof. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Geachte heer Dijkgraaf,

In de zomer van 2023 heeft in opdracht van uw ministerie de nulmeting naar implementatie van de Nationale Leidraad Kennisveiligheid bij hogescholen plaatsgevonden. Onderzoekers van Oberon en Dialogic hebben deze nulmeting uitgevoerd om inzichtelijk te maken hoe hogescholen met de toepassing van de leidraad in de praktijk zijn omgegaan. Met deze brief reageren wij op het rapport van de onderzoekers, waarbij vooropgesteld dat hogescholen kennisveiligheid een belangrijk onderwerp vinden, elk binnen de eigen specifieke context. Wij herkennen het beeld van de onderzoekers dat sinds de publicatie van de leidraad "in 2022 (de aandacht voor) het kennisveiligheidsbeleid van hogescholen in een stroomversnelling [is] geraakt". Ook delen we de constatering dat we een grote diversiteit aan instellingen kennen, niet alleen qua omvang, maar ook qua inhoud van het onderwijs en praktijkgericht onderzoek. Dit heeft vanzelfsprekend een directe invloed op het risicoprofiel van afzonderlijke hogescholen, bijvoorbeeld wat betreft het al dan niet aanwezig zijn van sensitieve technologieën. Daarbij ondersteunen we nadrukkelijk uw beleidsuitgangspunt dat sprake moet zijn van proportionaliteit in de aanpak van kennisveiligheid. Risicogericht beleid vergt immers een afweging tussen risicoprofiel enerzijds en te nemen maatregelen anderzijds. De diversiteit tussen hogescholen betekent overigens ook dat een eenduidig beeld over de sector niet makkelijk is. Bovendien is de nulmeting een momentopname uit zomer 2023. Inmiddels zijn er door hogescholen alweer nieuwe stappen gezet. Dat laat onverlet dat het rapport waardevolle informatie oplevert, die ons helpt bij het formuleren van verdere stappen op het gebied van kennisveiligheid in een lerende aanpak.

Context voor hogescholen is divers, maar over volle breedte grote stappen gezet sinds 2022
De nulmeting laat duidelijk zien dat het risicoprofiel tussen hogescholen sterk verschilt. De ene hogeschool heeft een laag risicoprofiel, wanneer er geen sprake is van sensitieve onderzoeksgebieden (zoals bij mono-sectorale pabo's), geen buitenlandse financieringsbronnen en/of in zeer beperkte mate betrokkenheid van internationale samenwerkingspartners uit risicolanden. Bij andere hogescholen is het risicoprofiel complexer en behoeft diepgaander maatregelen. De nulmeting zelf heeft ook al bijgedragen aan een toename van het risicobewustzijn. Wij zien de nulmeting dan ook als een stap in de verdere ontwikkeling van kennisveiligheid, die tijd vergt en eigenlijk nooit 'klaar' is. De nulmeting helpt de hogescholen zichzelf een spiegel voor te houden hoe ver men staat ten opzichte van andere hogescholen. Voor hogescholen – gegeven hun specifieke context – soms een signaal dat zij op onderdelen extra stappen moeten zetten. Voor de sector als geheel een stimulans om te leren van de goede voorbeelden die door hogescholen gerealiseerd zijn. Binnen de vereniging spreken we hier indringend met elkaar over, inclusief de minimumcondities waaraan élke hogeschool moet voldoen conform eerder gemaakte afspraken in het bestuursakkoord, zoals het inzicht in het eigen risicoprofiel

middels een (periodieke) risicoanalyse en verdere bewustwording, van bestuurlijk tot operationeel niveau, over nut en noodzaak van kennisveiligheid.

Monitoring van de verdere voortgang
De nulmeting waar het rapport van Oberon/Dialogic op is gebaseerd is alweer ruim een half jaar geleden. Wij vinden het belangrijk dat ook verdere stappen gezet worden. Daartoe gaat de VH in de zomer 2024 bij alle hogescholen na of er vervolgstappen zijn gezet naar aanleiding van de nulmeting en daarbij concreet inventariseren: (a) bij wie in het CvB de portefeuille (kennis)veiligheid is belegd; (b) er een adviesteam kennisveiligheid is ingesteld; en (c) een risicoanalyse is uitgevoerd en besproken in het CvB. Mochten er dan lancunes blijken ten opzichte van de gemaakte afspraken in het bestuursakkoord, dan zal de VH u hierover uiterlijk in september 2024 informeren.
Daarnaast adviseren wij de CvB's van alle hogescholen ervoor zorg te dragen dat zij inzicht hebben in de lijst van eventueel risicovolle (internationale) partnerschappen en – voor zover dit nog niet bestaat – dit uiterlijk in het voorjaar van 2025 te realiseren. In vervolg op de monitoring deze zomer, zal de VH in de zomer van 2025 bij alle hogescholen inventariseren of elk CvB dit inzicht heeft gerealiseerd.

Actualisatie van de leidraad
We hebben overigens geconstateerd dat de tekst van de huidige leidraad in sommige gevallen tot verschillende interpretaties heeft geleid, onder andere doordat deze veelal meer geëigend lijkt voor de (onderzoeks-)situatie bij universiteiten. Als voorbeeld wordt het hebben van een adviesteam kennisveiligheid genoemd. Daar hebben een aantal hogescholen in formele zin aan de onderzoekers ‘nee’ geantwoord, wanneer één of twee mensen de adviserende taak op het gebied van kennisveiligheid hebben, maar dit in strikte zin niet volledig past binnen de omschrijving uit de leidraad. Ook bestuurlijk bestaat er verschil hoe het belegd is binnen hogescholen: bij sommige hogescholen is kennisveiligheid een afzonderlijk gedefinieerde portefeuille in het college van bestuur (al dan niet in directe relatie tot de onderzoekportefeuille), in andere gevallen als onderdeel van integrale veiligheid in een bredere portefeuille. Of simpelweg niet geëxpliciteerd en automatisch belegd bij de voorzitter, in het bijzonder natuurlijk wanneer sprake is van een éénhoofdig CvB.

Ons voorstel is om met elkaar de leidraad beter aan te laten sluiten aan de specifieke situatie van de hogescholen, waarbij we overigens de uitgangspunten van de leidraad onderschrijven, zoals het belang van aandacht voor kennisveiligheid, het bestuurlijk beleggen daarvan en de borging van de adviesfunctie kennisveiligheid, al dan niet op centraal niveau. Daarbij willen we ook nagaan – met name bij hogescholen met een laag risicoprofiel, bij hogescholen met een specifiek aanbod en soms ook bij hogescholen met relatief beperkte omvang – of dit wellicht vormgegeven kan worden door bij een dergelijke adviesfunctie meer tussen hogescholen samen te werken. Overigens ondersteund vanuit het bestaande platform integrale veiligheid waar kennis en ervaringen op het gebied van kennisveiligheid al nadrukkelijk wordt gedeeld, tezamen met de beschikbare landelijke informatie onder andere vanuit het loket kennisveiligheid. Deze verschillende aspecten laten zien dat er geen *one-size-fits-all* benadering voor alle hogescholen mogelijk noch wenselijk is.
Wat betreft de aanpak van de risicoanalyse constateren we dat voor hogescholen een verschillende werkwijze wenselijk kan zijn: bij sommige hogescholen is afhankelijk van de primaire inschatting van het risicoprofiel een generieke risicoanalyse gemaakt, al dan niet ingebed in het risicomanagement dat ook andere thema’s dan uitsluitend kennisveiligheid behelst, dan wel meer specifiek verdiepend op onderdelen van de instelling waar

Vereniging Hogescholen

dit het meest doelgericht is. Laat onverlet dat waar de nulmeting laat zien dat er nog lacunes zijn, wij aan de bestuurders van betreffende hogescholen nadrukkelijk adviseren, met gebruikmaking van de rapportage van de onderzoekers, maatregelen hierop te nemen.

Verdere ontwikkeling van kennisveiligheid in een lerende aanpak
De onderzoekers schetsen in het rapport nog veel andere, herkenbare dilemma's, waar diverse hogescholen mee worstelen. Nadrukkelijk is sprake van een nulmeting kennisveiligheid, in een wereld waar we allerlei nieuwe spanningen zien en die zich ook beleidsmatig ontwikkelt, niet alleen binnen onze landsgrenzen, maar ook en vooral in internationaal perspectief. Hogescholen werken graag met elkaar, met universiteiten, het ministerie en andere partners samen om de veiligheid van ons onderwijs en onderzoek te waarborgen en tegelijkertijd ook ruimte te bieden voor samenwerking met (internationaal georiënteerd) bedrijfsleven en *universities for applied sciences* buiten Nederland. Inhoudelijke kennisuitwisseling willen we immers ten goede laten komen aan de kwaliteit van het onderwijs en aan de Nederlandse samenleving. Dat is op zichzelf al een uitdaging. Hogescholen zijn zich er terdege van bewust dat we ook de komende periode de dialoog moeten (blijven) voeren hoe we hier het beste mee om kunnen gaan. Met elkaar, met andere kennisinstellingen, met u als minister van OCW en bijvoorbeeld met de veiligheidsdiensten, wat betreft informatie die ons kan helpen een antwoord te formuleren op het dreigingsbeeld. We doen een nadrukkelijk beroep op het kabinet om die dialoog met ons te voeren, ook bijvoorbeeld wat betreft de voornemens met betrekking tot screening van kennismigranten. Naast bedreigingen, liggen er immers ook kansen bij internationale samenwerking. We vragen daarbij u ook helderheid te bieden over de kaders, bijvoorbeeld wat betreft de afspraken over hetgeen we verstaan onder sensitieve technologieën. Maar ook hoe we in gezamenlijkheid een risicogerichte benadering kunnen doorontwikkelen en wat dit betekent voor het realiseren van kennisveiligheid. We vragen daarbij (ook) om eenduidige kaders, bijvoorbeeld wat betreft de arbeidsrechtelijke voorwaarden voor het screenen van medewerkers, met aandacht voor de zorgen die daarbij leven rond privacy, risico's van discriminatie of uitsluiting en ethische kwesties.

Tenslotte zien we dat in de ons omringende landen binnen Europa met grote belangstelling naar ons wordt gekeken. Dit toont aan dat de manier waarop wij nu in Nederland de ontwikkeling van kennisveiligheid in het hoger onderwijs samen met betrokken partijen vormgeven navolging heeft. We maken ook graag van de gelegenheid gebruik om aan te geven dat wij die gezamenlijkheid in onze aanpak op prijs stellen en er vertrouwen in hebben dat we met vereende kracht van alle kennispartners en onze leden op de goede weg zijn om te werken aan kennisveiligheid in onze sector.

Het bestuur,

persoonsgegeven

Maurice Limmen,
voorzitter

persoonsgegeven

Ron Minnée,
secretaris